

בהעלותך

אן אנדער שאלה אין פשש"מ, וואס ווערט פאָרענטפערט דורך דעם ביאור הטעם אויף סמיכות הפרשיות).

די שאלה אין דער סמיכות הפרשיות דאָ — י"ל בפשטות:

חנוכת הנשיאים האָט זיך אנגעהויבן „ביום כלות משה להקים את המשכן“¹ — ראש חודש ניסן, וואָס דאָס איז געווען שמיני למלואים², און דאָס האָט זיך געצויגן צוועלף טעג³, נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום⁴.

הדלקת הנרות, בהעלותך את הנרות דורך אהרן הכהן האָט זיך, בפשטות, אָנגעהויבן אין דעם טאָג פון הקמת המשכן בר"ח ניסן. מוז מען דעריבער זאָגן, אז דער ציווי „בהעלותך“ איז געזאָגט געוואָרן פאַר דעם יום השמיני למלואים⁵ ווערט במילא די שאלה „למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים“? ווי קומט פרשת המנורה צו זיין נאָענט צו — נאָך — פרשת הנשיאים?

(5) נשא ז, א.

(6) פרש"י שם.

(7) מדסתם רש"י ולא פירש כלום עה"פ ביום השביעי (נשא ז, מח — משא"כ בהראב"ע שם). וכן הוא ע"ד (הדרש"ו) ההלכה — שריע אדה"ח חז"ח סתב"ט ס"ט. ושו"נ — ולא תירץ רש"י קושיית הראב"ע, כיון שכתוב בקרא: נשיא אחד ליום ג' וביום השביעי דפשוטו — רצופין. ולהעיר מפרש"י שם (ז, יד): לא מציון כו' והוראת שעה הייתה.

(7) נשא ז, יא.

(8) או ביום שמיני למלואים. שהרי כבר פרש"י נשא (ה, ב) „שמונה פרשיות נאמרו בו ביום כדאיתא במס' גיטין בפ' הנוקין“¹, ושם מפורש „פרשת הנרות ובפרש"י „בהעלותך לפי שבו ביום התחילו להדליק“.

(9) ואין לומר שבנדוד' לא איכפת לי' כיון שכבר נצטוו פרשת הנרות בר"פ תצוה ובפ' אמור (כד, ב

א. אין אָנפאַנג פרשה איז רש"י מעתיק פון פסוק דעם וואָרט „בהע-לותך“ און איז מפרש: למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים² לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה אז דעתו כשלא הי' עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו אמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומטיב את המנורה³.

שוין גערעדט פיל מאל⁴, אז פון דעם וואָס נאָר אין געציילטע ערטער באַ-וואָרנט רש"י דעם טעם פון סמיכות הפרשיות — כאָטש אז דרשות חז"ל זיינען דאָ נאָך אויף אַ סך ערטער פון סמיכות הפרשיות — איז מוכח אז ע"ד הפשט⁵, דרך פרש"י עה"ת, איז קיין קשיא ניט פאָרוואָס זיינען דוקא די פרשיות סמוכות; און דאָרטן וואו רש"י פרגעט „למה נסמכה כו'“ איז דאָס דער-פאַר וואָס ע"פ פשש"מ איז דאָ אַ שוועריקייט אין סדר הפרשיות (אדער

(1) פרש"י זה ליתא בדפוס א"י וב' (וכן ליתא בכתי' שראית'י). אבל הובא בשאר דפוסים שראית'י, ברמב"ן (לשון רש"י ממדרש אגדה), אברבנאל, מושב זקנים עה"ת. וכן הובא בלק"ת פרשתנו (לא, רע"ג) בשם רש"י. ובאוה"ח הובא מ.דבריהם ז"ל. (2) ראה תנחומא פרשתנו ג. ה. במדבר פט"ז, ג. שם ו.

(3) ברמב"ן הובא בסיומו הלשון „בוקר וערב“, ובאברבנאל ואוה"ח „ערב ובוקר וכו'“.

(4) ראה גם רא"ם ר"פ שלה. שפ"ח (ועוד) שם.

(5) להעיר ג"כ מפי' הראב"ע ר"פ משפטים (כא,

ב).

(*) אלא ששם, בהמשך להפירוש „על שם שהלהב כו'“ איתא: „ולמה נסמכה פרשת נרות לחנוכת המזבח כו'“ (ומביא חז"ל דרשת התנחומא פרשתנו ה).

(**) ולא הובא גם במפרשי רש"י (שראית'י) לבד מספר זכרון.

ב. מען דארף אבער פארשטיין:

(א) מיט וואס האט דעם אויבערשטנס ענטפער „שלך גדולה משלהם שאתה מדליק בו“ אראפגענומען דעם „חלשה אז דעתו“ פון אהרן — ער האט דאך ניט מסביר געווען מיט וואס איז „שלך גדולה“?¹⁴

(ב) און אויב ס'איז א דבר הפשוט, אז אהרן האט דאס אליין פארשטאנען, היינט פארוואס איז „חלשה אז דעתו“ מלכתחילה?

(ג) די קשיות פון רמב"ן¹⁵ — (א) „למה נחמו בהדלקת הנרות ולא נחמו בקטורת בקר וערב ששבחו הכתוב ישימו קטורה באפך ובכל הקרבנות ובמנחת חביתין ובעבודת יום הכפורים שאינה כשרה אלא בו ונכנס לפני ולפנים וכו'“ (ב) „מה טעם לחלישות הדעת הזו והלא קרבנו גדול משל נשיאים שהקריב בימים ההם

[כאטש אז „אין מוקדם ומאוחר בתורה“ איז א כלל אויך אין פשט פשוט] — קען מען אבער דערמיט פארענטפערן נאך בלית ברירה, און מ'דארף דערצו אויך האבן א טעם אויף דעם¹¹; ובפרט בנד"ד, וואס דאס גיט אז ארט א טעות צו האבן ניט נאך אין סדר המאורעות¹², נאך א נתינת מקום לטעות אין התחלת זמן קיום מצות הדלקת הנרות ע"י אהרן¹³].

דעריבער דארף רש"י מסביר זיין, אז פרשת המנורה איז געשריבן געווארן דא כדי דערמיט ארויסצוברענגען וועגן חלישות הדעת פון אהרן „כשראה אהרן חנוכת הנשיאים“ און וועגן דער נחמה וואס דער אויבערשטער האט אים מנחם געווען.

(ואילך) — כי הרי כאן ניתוספו כמה פרטים בהציווי „אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות וכו'“, שלא נאמרו בפ' תצוה ואמור (משא"כ בתרומה כה, לו — דהמזכיר ע"ד עשיית המנורה ולא הדלקתה כבפרשתנו. וראה פרש"י שם). וראה אוה"ח עה"פ ד"ה בהעלותך.

(10) ראה פרש"י בראשית ו, ג. וישלח לה, כט. ובכ"מ. וראה לקו"ש ח"ז ע' 119.

(11) ראה לקו"ש ח"ז ע' 279. לקמן ע' 340.

(12) כבפירושו לבראשית וישלח שם. ועד"ז בשמות ד, כ. ולהעיר שבכלל ע"פ פשטי"מ אין מוכרח לידע הזמן דכל ציווי, וכפרש"י ר"פ אחרי מה תיל כו' (ראה לקו"ש ח"ז ע' 117 הערה 3).

(13) ומטעם זה מוכן דאין לפרש (ע"ד מ"ש הרמב"ן נשא ז, א. וראה גם רמב"ן פרשתנו ט, א) דמכיון שהתחיל ע"ד חנוכת הנשיאים ביום ח' למלואים פשוט שממשיך בהקרבת כולם, ולכן הוצרך לפרש „בהעלותך את הנרות“ לאחר כל הקרבנות והנשיאים — כי מכיון שנותן מקום לטעות בזמנו פשיטא שהכתוב ה' מפרטו במקום אחר. ועפ"י יומתק הלשון „למה נסמכה פרשת המנורה כו'“, שמפשוטו הלשון משמע שהשאלה היא לא רק למה נאמרה כאן כ"א ע"ז שנסמכה לפרשת הנשיאים, כי זה נותן מקום לטעות כו'. או י"ל דמתחלה ה' צריך לכתוב (ביום כלות משה) פ' הדלקת הנרות שהיא עבודה הקבועה במשכן, ואח"כ חנוכת הנשיאים שענינה קרבן שעה ודחידי (פרש"י נשא ז, יב).

(14) בתנחומא שם ג מסיים „א"ל הקב"ה לאהרן ולבניו כל השבטים עשו לעצמם חנוכה ואתם לעצמכם עשו חנוכה לכך נאמר דבר אל אהרן ואל בניו בהעלותך ואח"כ קח את הלויים“ (וראה תנחומא תצוה ב), ובתנחומא שם ה: אמור לאהרן אל תתירא לגדולה מזו אתה מתוקן בו הקרבנות כ"ז שבהמ"ק קיים הן נוהגין אבל הנרות לעולם אל מול כו'.

אבל פשיטא שאין לפרש ברש"י כבמדרשים הנ"ל: בנוגע למדרש ה' (נוסף ע"ז שלא נאמר שם „שלך גדולה משלהם“ הרי) איתא שם דכל שבט לוי „היו מצירים ואומרים בו“ כיון שעברה חנוכת המזבח א"ל הקב"ה לאהרן ובניו כל השבטים עשו לעצמם חנוכה ואתם לעצמכם עשו חנוכה לכך נאמר כו' שמשמע שציווי על ההדלקה ה' לאחר חנוכת הנשיאים, וגם המשך הפרשה קח את הלויים הוא בהמשך לחנוכה והוא פיוס גם הלויים (ראה פ' מהר"ז שם), אשר כל זה אינו מרומז כלל בפירש"י.

וכן בנוגע למדרש ה' — הרי: (א) מעלת הדלקת הנרות דאהרן היא לפי שהיא לעולם (ראה פ' הרמב"ן עה"פ) ומלשון רש"י משמע שהמעלה היא בהדלקתו עתה. (ב) רק הנרות שייכים לאהרן, אבל הקרבנות שייכים להנשיאים — אינו ע"ד הפשט כלל. וראה לקמן בפנים.

(15) עה"פ כאן.

ד. דער ביאור אין דעם:

מיטן ענטפער „שלך גדולה משלהם שאתה מדליק וכו'“ איז מען ניט אויסן צו מנחם זיין אהרן סתם מיט אן עבודה וואס ער טוט, נאר אז דאס וואס ער איז „מדליק ומטיב את הנרות“ איז אויך אן ענין פון חנוכת המשכן; ד.ה. פונקט ווי די נשיאים האבן געבראכט חנוכת המזבח, אזוי האט אהרן מחנך געווען די מנורה [משא"כ די אנדערע כלי המשכן וואס זייער חינוך איז ניט געווען דורך אהרן, כדלקמן סעיף ז']:

און דערמיט האט דער אויבערשטער אראפגענומען די חלישות הדעת פון אהרן אויף דעם וואס „לא ה' עמהם בחנוכה“²² — ווייל אויך ער האט א טייל

קרבת הרבה כל ימי המלואים. [און כאטש אז לויט פש"מ האט משה מקריב געווען ב' ימי המלואים (ניט אהרן)]¹⁶, איז אבער: א) די בעלים פון די קרבנות¹⁷ זיינען געווען אהרן ובניו¹⁸. ב) ס'איז מפורש אין פסוק אז שמיני למלואים האט אהרן מקריב געווען קרבנות¹⁹.

ד) נאכמער (אויף קשיות הרמב"ן)²⁰: אויך די קרבנות, וואס די נשיאים האבן געבראכט, איז מסתבר בפשטות אז די הקרבה אויפן מזבח איז געווען דורך אהרן (ובניו)!

ג. אויך דארף מען פארשטיין אין לשון פון פירוש רש"י:

א) וואס איז דער לשון „חייך כו'“ — צו וואס דארף מען דא האבן א שבועה?

ב) פארוואס זאגט רש"י אויך „ומטיב (את הנרות)“ — די פסוקים ריידן נאר וועגן הדלקת הנרות — ניט הטבה²¹?

ג) וואס איז דער לשון „שאתה מדליק ומטיב“ — לשון הווה, דא רעדט זיך דאך נאכדעם ווי „ראה אהרן חנוכת הנשיאים“, ב"ב ניסן, האט דאך גע-דארפט שטיין „שהדלקת והטבת“ (ווען ער האט מחנך געווען — הדלקה דעם ערשטן מאל — די מנורה)?

16) כפשוטו הכתובים בהציווי בפ' תצוה (כט, א ואילך), וכן בקיום הציווי בפ' צו (ת, א ואילך), ובפרשי פקודי מ, כט: אף ביום השמיני למלואים כו' שמש משה והקריב כו', וכמפורש גם ברמב"ן שם, כו.

17) כו צ"ל בכוננת הרמב"ן כאן.
18) פרשי תצוה שם כב, כד. רמב"ן שם, כו. ועוד.

19) שמיני ט, ב ואילך.

20) קושיית האוה"ח כאן.

21) גם צלה"ב: מדוע קאי רש"י על התיבה „בהעלותך“ ולא על התחלת פרשת המנורה, דבר אל אהרן גו'?

22) דיוק לשון רש"י „חלשה דעתו ולא ה' מיצר“ (כלשון התנחומא ובמדב"ר (שם ג) בנוגע ללויים, ובתנחומא תצוה ב „ה' אהרן נפשו עגומה“) — כי חשב שאינו ראוי לחנוכה * לפי שנשאר עדיין רועם עליו מחטא העגל * (ראה פ"י מהר"ז במדב"ר שם ג. עץ יוסף לתנחומא שם ה):

הלשון „מיצר“ שייך (בעיקר) כאשר חושב שמגיע לו הדבר; ולכן בנודיד לא „ה' מיצר“ (כיוון שלא ה' לו „תביעה“ שצ"ל לו חלק בהחנוכה), כי רק חלישות הדעת מזה שעדיין נשאר רועם מחטא העגל אינו ראוי לחנוכה.

ועפ"ז יש לפרש המשך לשון רש"י „לא הוא ולא שבטו“ — דלכאורה: מה נוגע כאן ההדגשה, ולא שבטו (ובפרט ע"פ פרשי נשא ז, יב דכל נשיא משלו הביא) — כי זה מדגיש יותר חלישות הדעת דאהרן, שאמר דזה ששבטו לא ה' עמהם בחנוכה. הוא תוצאה מ„לא הוא“ — שהוא אינו ראוי לחנוכה. וראה תנחומא שם.

וראה (בדיוק ל' „חלשה דעתו“) ס' השיחות תשמ"ח (קה"ת, תשמ"ט) ח"ב ע' 478 ואילך.

* משא"כ עבודה התמידית בהמשכן (קטורת עבודת הקרבנות וכו') אינה שייכת לזה — כי זוהי העבודה המוטלת עליו בכלל.

** אף שהביא קרבנות לכפר לו על מעשה העגל — ראה פרשי תצוה כט, א. שמיני ט, ב.

בחצר [וואָרום אויך די קטורת וואָס די נשיאים האָבן געבראַכט לחנוכת המזבח איז ניט געווען אויפן מזבח הפנימי, נאָר אויפן מזבח החיצון, והוראת שעה היתה]²⁶, און די חנוכה פון אהרן איז די מנורה וואָס שטייט אין משכן — בפנים²⁷, וואָס דערפון איז פאַרשטאַנען דיק אַז אין די חנוכת המנורה, אין הדלקת הנרות איז דאָ מער חשיבות²⁸ ווי אין הקרבת הקרבנות פון די נשיאים.

ו. עפ"י דאָרף מען אָבער פאַרשטיין: פאַרוואָס איז מלכתחילה „חלשה אז דעתו“ של אהרן, וויבאַלד ער האָט געזען אַז ער האָט מחנך געווען די מנורה, וואָס דאָס איז חשובער ווי חנוכת המזבח דהנשיאים [מ'קען ניט זאָגן אַז ער האָט ניט געוואוסט די מעלה פון חנוכת המנורה לגבי חנוכת הנשיאים, וואָרום א) עס איז אַ דבר הפשוט, כנ"ל. ב) אויב עס וואָלט געווען אַ חידוש — האָט דאָך דער אויבערשטער געדאַרפט אים זאָגן בהנחמה אין וואָס ס'באַשטייט די מעלה].

איז דער ביאור בזה: ווי ס'איז משמע פון פשטות הכתובים אין פ' פקודי²⁹ זיינען אַלע עבודות ביום השמיני למלואים געטאָן געוואָרן דורך משה: „ויערוך עליו ערך לחם גוי“, „ויעל הנרות לפני ה' גוי“, „ויקטר עליו קטורת גוי“, „ויעל עליו את העולה ואת המנחה גוי“ — און ווי רש"י איז מפרש³⁰ „ואף ביום השמיני למלואים שהוא יום הקמת המשכן שמש משה והקריב קרבנות

אין „חנוכה“, ואדרבה — „שלך (דיין חנוכה) גדולה משלהם“: זיין חינוך המנורה איז גרעסער ווי זייער חינוך המזבח, און דאָס איז אין די דריי פרטים וועלכע רש"י רעכנט אויס: א) שאתה, ב) מדליק ומטיב, ג) את הנרות.

ה. א) „שאתה“: די קרבנות וואָס די נשיאים האָבן געבראַכט לחנוכת המזבח, איז זייער הקרבה ניט געווען דורך זיי, נאָר דורך די כהנים המקריבים; משא"כ חנוכת המנורה איז געווען („שאתה“) דורך אהרן אליין;

ב) „מדליק ומטיב“: ווען אהרן וואָלט נאָר מדליק געווען די נרות וואָלט געווען אַן אָרט לשאלה, וואָס איז מער גדול, צי די התחלה פון פעולת החנוכה — די הבאת הקרבנות ע"י הנשיאים, כאַטש אַז דער סיום און הקרבה אויפן מזבח איז ניט געווען דורך זיי, אָדער דער גמר הפעולה — פון חנוכה — די הדלקת המנורה דורך אהרן.

וויבאַלד אָבער אַז די הטבה — דער דישון הפתילה כו' און די הכנה צו דער הדלקה³¹ — איז אויך דורך אהרן, קומט אויס, אַז די גאַנצע פעולת החנוכה פון דער מנורה³² איז דורך אהרן³³.

ג) „את הנרות“: די חנוכת הנשיאים איז געווען פון דעם מזבח החיצון —

(23) ראה פרשי תצוה ל, ז.

(24) דהרי זה שאהרן מטיב הנרות כבר מפורש בתצוה שם. והרא"י שכן אמר לו הקב"ה כאן י"ל שהוא מהלשון „בהעלותך“ שמעתיק רש"י, דלכאורה הו"ל „בהדלקתך“ וכי"ב אלא „על שם שהלהב עולה כתוב בהדלקתו לשון עלי“ (כפרשי בד"ה שלאח"ז), וא"כ מוכח שצריך להיות הטבה לפניו כי בלא"ה איז להלהב לעלות מאלי' (כדבע'). ולהעיר מסוף פרשי שם „עלי הכהן עומד ומטיב“.

(25) להעיר מאור החמה לזהר פרשתנו קנא, א דיה עובדא.

(26) פרשי נשא ז, יד.

(27) פקודי מ, ד. כד.

(28) להעיר שבנר מעריב אמרו (פרשי) אמור כד, ג) „עדות לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל“.

(29) מ, ד ואל"ך, שם, כג ואל"ך.

(30) שם פסוק כט.

הנרות דורך אהרן געווען חנוכת המנורה.³³

[און כאַטש אז אהרן האט שוין געזען באַ חנוכת הנשיאים אז די חנוכה האט זיך געצויגן די אלע צוועלף טעג — האט ער אָבער געהאַלטן, אז מ'קען נישט אָפּלערנען פון איין עבודה אין משכו, אויף וועלכע ס'איז געווען אַ ציווי ה' (אז זי איז אַן ענין פון חנוכה), אויף אַ צווייטער עבודה וואָס האט נישט געהאַט אַזאַ ציווי ה'; ובפרט אַז: (א) די חנוכת המזבח איז אַן עבודה בחוץ וקדשי שעה³⁴ און (ב) איז געבראַכט געוואָרן יעדן טאָג דורך אַן אַנדער נשיא, משאָכ הדלקת המנורה איז (א) אַן עבודה בפנים וקדשי דורות, (ב) די זעלבע עבודה איז יעדן טאָג געטאן געוואָרן דורך אהרן].

און דערפאַר האט דער אויבערשטער געזאָגט מיט אַ הדגשה ותוקף „חייך“³⁵: אהרן זאל נישט מיינען, אז דאָס וואָס אויך זיין הדלקה והטבה איז אַן ענין פון חנוכה איז נאָר אַלס נחמה, ס'איז אָבער נישט קיין חנוכה לאמיתתה, אָדער עס איז חנוכה נאָר ווייל עס איז טפל און עס ווערט נגדר נאָך דעם קרבן הנשיא פון דעם טאָג, וואָס דער קרבן איז חנוכה — דעריבער האט דער אויבערשטער גע-זאָגט „חייך“, צו מאַמט זיין און קובע זיין די מציאות אַז עס איז אַן עבודת חנוכה בשלימות, ואדרבה, „שלך גדולה משל-הם“ נישט טפלה.

צבור — קומט אויס, אז משה האט שוין מחנך געווען די מנורה;

און דעריבער איז „חלשה אז דעתו“ פון אהרן'ען, וואָס ער האט נישט קיין חלק אין די עבודות פון חנוכת המשכן.

אויף דעם האט אים דער אוי-בערשטער געזאָגט „שאתה מדליק ומטיב“ — אז אויך די איצטיקע הדלקת המנורה דורך אהרן (אין זמן פון חנוכת הנשיאים) איז אַן ענין פון חנוכה.

און אזוי ווי דאָס איז געווען ביי חנוכת הנשיאים —

דלכאורה: נאָך דער ערשטער הקרבה, די הקרבה פון נחשון בן עמינדב זיינען די קרבנות פון די אַנדערע נשיאים שוין מער נישט אין גדר פון חנוכה

(ווייל אז דאָס איז אויך דער טעם צום ספק פון משה'ן³¹ צי די נשיאים זאלן מקריב זיין אלע צוזאַמען, אָדער יעדער איז אַן באַזונדער טאָג) —

נאָר ווייל אזוי אין געווען דער ציווי ה': „נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום יקריבו את קרבנם לחנוכת המזבח“³², איז עס מצד דעם ציווי געוואָרן אַן ענין פון חנוכה.

ועד'ז בענינינו: כאַטש משה האט שוין מדליק געווען די מנורה ביום השמיני למילואים, האט אָבער דער דיבור פון הקב"ה („חייך שלך גדולה משלהם“) גע-זאָגט: (א) כאַטש די הדלקה פון אהרן איז נאָך דער הדלקה פון משה איז דאָס אַן ענין פון חנוכה: (ב) ועיקר: אין די אלע י"ב יום פון חנוכת המזבח דורך די נשיאים איז אויך די הדלקת והטבת

(33) ראה יתירה מזו באוה"ח עה"פ כאן שהדלקת הנרות בכל פעם הי' ענין של חינוך.

(34) ראה פרשי' שמיני י' יט.

(35) ל' „חייך“ איתא גם בתנחומא תצוה שם. ועי'פ הנ"ל בפרשי' י"ל שזוהו גם הכונה בתנחומא שם. וראה לעיל הערה 14.

ז. מ'דארף אבער פארשטיין:

(א) פארוואס האט אים דער אויבערשטער מנחם געווען מיט חנוכת המנורה און ניט מיט אנדערע עבודות חינוך אין משכן, ווי לדוגמא: עבודת הקטורת אויפן מזבח הפנימי, זאל פאר-רעכנט ווערן אלס חנוכה ע"י אהרן — כאטש אז ביום השמיני למלואים האט שוין משה מקטיר געווען קטורת אויפן מזבח הפנימי³⁶.

(ב) לפי קומט אים, אז חנוכת המזבח דורך נחשון בן עמינדב האט זיך אנגע-הויבן דעם ערשטן טאג פון הקמת המשכן (ר"ח ניסן), חנוכה ממש, משא"כ חנוכת המנורה דורך אהרן האט זיך אנגעהויבן נאך דער הדלקה פון משה אין ערשטן טאג — היינט ווי קען מען זאגן „שלך גדולה משלהם", אויך פון דער חנוכה דורך נחשון?

איז דער ביאור אין דעם: שוין גערעדט³⁷ אמאל בארובה אין שיטת רש"י בנוגע די קרבנות ביום שמיני למלואים, אז אין דעם איז געווען א חילוק צווישן (א) לחם הפנים און הדלקת הנרות און (ב) די קרבנות על המזבח און הקטרת הקטורת אויפן מזבח הפנימי:

אויף „ויקטר עליו קטורת"³⁸, וואס משה האט מקטיר געווען בשמיני למלואים, זאגט רש"י „שחרית וערבית כמו שנאמר וכו'", ד.ה. די הקטרת הקטורת איז (אויך) אין דעם טאג געווען ווי די קטורת שבכל השנה;

משא"כ הדלקת המנורה דורך משה

איז דעמאלט געווען א חידוש וענין מיוחד — נאך אינדערפרי — און די הדלקת המנורה בין הערביים, אויך בשמיני למלואים, איז געווען דורך אהרן³⁹.

והנה, לויט דער שיטה פון רש"י בפירושו על התורה (און אזוי איז אויך שיטתו בפירושו לש"ס⁴⁰), אז די מצוה פון הדלקת המנורה איז נאך בין הערביים, משא"כ בבוקר איז מען נאך מטיב די נרות⁴¹, איז מובן, אז די חנוכת המנורה מתחלתה, וואס הדלקת המנורה איז (בקביעות נאך) בין הערביים, איז גלייך פון ערשטן טאג פון הקמת המשכן געווען דורך אהרן; און די חנוכה האט זיך געצויגן ע"פ הדיבור פון דעם אויבערשטן ביזן גמר חנוכת הנשיאים⁴².

(39) עפ"י יש ליישב בפשטות קשיית החדא"ג (גיטין ס, ב). אמאי לא נקט נמי שאר עבודות תמידים כגון פרשת התמיד שבדאי בו ביום ג"כ התחילו

כי פ' התמיד וקטורת הוצרך כבר ליום ח' למלואים בבוקר, וא"כ מובן שנאמר לפני יום הח' למלואים (וראה פרש"י פניחם כח, ד. רמב"ן פקודי מ, כז), משא"כ נרות שהתחילו להדליק (בסדר קבוע) בו ביום בין הערביים לכן נאמר בו ביום.

(40) שבת כב, ב. חגיגה כו, ב.

(41) כפשטות הכתובים: כ"פ תצוה (כו, כא) מערב עד בוקר. ופרש"י שם. ובפרש"י שם, כ. בס"פ תצוה ל, ז. ופרש"י שם. אמור כד, כ"ג ובפרש"י שם. וראה כס"מ הל' תמידין ומוספין פ"ג ה"ב.

(42) ועוד י"ל, לכאורה, דנכלל במענה הקביה של גדולה משלהם: חנוכת הנשיאים בפשט"מ לא היתה חנוכה ממש של המזבח שהרי גם קרבן נחשון בא לאחר הקרבת התמיד וכו' דיום השמיני למלואים, משא"כ „שלך", הדלקת הנרות דאהרן הוא חינוך דהמנורה ממש, חנוך (התחלת) עבודה הקבועה (להעיר מפרש"י לך יד, יד) כי הדלקת משה לפניז אינה שייכת לזה. וראה לקמן בפנים ובהערה 58.

אבל אינו מוכרח, כי הקרבת הכלים: הקערת כסף וגר' אפ"ל קודם הקרבת התמיד, חננו המזבח בקטרת, פר וגר'.

(36) כפשטות הכתוב פקודי מ, כז (רמב"ן שם) ולשון רש"י פקודי שם כט „והקריב קרבנות צבור". וראה לקו"ש שבהערה הבאה.

(37) ראה לקו"ש ח"ז ע' 229 ואילך.

(38) פקודי מ, כז.

הנרות פירשו בהיטיבו בהדליקו⁴⁶; משא"כ לדעת רש"י⁴⁷, כנ"ל, איז הדלקת הנרות נאָר בין הערביים און די הטבה בבוקר מינט — ניקוי.

קומט אויס, אַז דער ענין הנ"ל, צי הדלקת המנורה פון אהרן בין הערביים ביום השמיני למלואים איז געווען אין גדר פון חנוכת המנורה, איז תלוי אין דער מחלוקת פון רמב"ם ורש"י: לדעת הרמב"ם וויבאלד אַז אויך אינדערפרי איז דאָ די מצוה פון (הטבת ו) הדלקת המנורה, במילא איז שוין בבוקר בשמיני למלואים געווען דער אָנהויב פון חנוכת המנורה;

ובפרט ווי מ'איז מפרש דעת הרמב"ם, אַז די מצוה איז אַז די נרות זאָלן שטענדיק ברענען (בביהמ"ק)⁴⁸ — און ווי זיין פשטות הלשון אין ספר המצות⁴⁹ „שנצטוו הכהנים להדליק הנרות תמיד לפני ה'" — קומט אויס אַז אויך דאָס וואָס ס'האָט געברענגט ביום (ע"י הדלקת משה) איז אַ חלק פון דער מצוה, ובמילא — התחלת גדר החנוכה.

און כאַטש דער רמב"ם פסקט⁵⁰ ווי די משנה⁵¹ „ואין מחנכין את המנורה אלא בהדלקת שבעה נרות" בין הערבים⁵² — י"ל, אַז דאָס איז דוקא לדורות, משא"כ בזמן משה זאָגט דאָך די

משא"כ די קטורת אויפן מזבח הפנימי, האָט דאָך משה מקטיר געווען באופן הקבוע לדורות — איז דאָס חנוכת העבודה פון קטורת בכל השנה⁵³, קען מען שוין ניט זאָגן בנוגע דער שפעטער־דיקער עבודת הקטורת פון אהרן „שלך גדולה משלהם"⁵⁴.

ה. פון די ענינים מופלאים אין דעם פרש"י אויך אין עניני הלכה:

ס'איז ידוע דעת הרמב"ם⁵⁵, אַז הדלקת המנורה דאָרף זיין ניט נאָר בין הערביים, נאָר אויך בבוקר; און דאָס וואָס שטייט בבוקר בבוקר בהיטיבו את

(43) ראה לקו"ש שם (ובהערה 15 שם) דגם הקטורת דבין הערביים בשמיני למלואים הקטיר משה, ומשיב רש"י (שמיני ט, כג) דמשה נכנס ללמדו על מעשה הקטורת ה' לאחר קטורת דבין הערביים.

(44) בנוגע לחם הפנים הרי עריכתו ע"י משה בשמיני למלואים היתה ביום א' בשבוע לדעת רש"י (ע"פ פש"מ). וראה רמב"ם פקודי שם, כו"י, ועריכת לחם בקביעות היה ביום השבת (אמור כד, ח), וא"כ לכאורה י"ל שגם בזה מעשה אהרן בשבת לאחר ימי המלואים ה' חנוכת השולחן, ובפרט עפ"מ הצפ"ע עה"ת פקודי מ, ד. תרומה כה, ל. פרשתנו ח, כ"ב.

אבל: א) אין לומר ע"ז „גדולה משלהם" שהרי חנוכת הנשיאים הותחלה ברי"ח ניסן ולחם הפנים ביום השבת (שלאח"ז. ב) צ"ע בכלל (ע"פ פש"מ) דכיון שכלחמ"פ נאמר „ונתת על השולחן לחם פנים לפני תמיד" (תרומה כה, ל), שתוכן המצוה הוא שיהי' על השולחן משבת לשבת (ראה פרש"י תצוה כו, כ. וראה רא"ש שם) — י"ל שגם ע"י עריכת משה שעי"ז ה' „לפני תמיד" בשבוע זה כבר הותחלה חנוכתו (משא"כ בנוגע המנורה, כדלקמן ס"ט). וראה מלבי"ם פקודי שם, כג. כלי חמדה ס"פ פקודי אות ג'.

(45) ה' תמידין ומוספין שם ה"ב. וראה שם ה"י ובניכ שם.

(*) משא"כ ע"פ התוספתא מנחות פ"ז, ב. ספרי פינחס כה, ד. וראה בהנחמן בפנים ההערה.

(46) כס"מ ה"ב שם.

(47) וכ"ה דעת כמה ראשונים — הובאו באנציקלופדיא תלמודית ערך הדלקת הנרות.

(48) ראה שו"ת צפ"ע ווארשא סי' נב. קונטרס השלמה טז, א. וראה שם צפ"ע הל' מת"ע פ"ב ה"ח (לב, ג). ובכ"מ. ח"י הרי"ח לרמב"ם שם. כלי חמדה ר"פ תצוה. ובכ"מ.

(49) מ"ע כה.

(50) שם ה"א.

(51) מנחות מט, א.

(52) ועפ"י הדלקת משה ביום ה' בבוקר — ה"ז ציווי מיוחד ואינה שייכת להדהיז לדורות — ולכן גם לא לחינוך (והתחלת) עבודה זו.

ט. מען דארף נאך אבער פאר-
שטיין: אויך לדעת רש"י איז משמע אז
דער עיקר המצוה איז דאס וואס די
מנורה ברענט א גאנצע נאכט, ווי ס'איז
פארשטאנדיק פון רש"י בפירושו עה"ת⁵⁹
אויף „להעלות נר תמיד, כל לילה ולילה
קרוי תמיד“⁶⁰ (און רש"י האלט'ט אז נר
שכבתה באמצע הלילה דארף מען עס
נאכאמאל מטיב זיין און אנצינדן) —
היינט וואס איז דער הכרח צו זאגן א
זאך וואס עס איז ניטא קיין רמז אפילו
אויפדעם בפשוטו ש"מ — אז אהרן האט
מדליק געווען די מנורה בין הערביים
ביום ח' למלואים? עס קען דאך זיין אז
דורך משה'ס הדלקה בבוקר האט זי שוין
געברענט אויך בלילה ובמילא איז מקוים
געווארן די מצות הדלקה?⁶²

ו"ל אז וויבאלד לדעת רש"י בפירושו
עה"ת⁶³ האט מען אלעמאל אריינגע-
געבן שמן במנורה אין דעם זעלבן מדה
ואופן „שתהא דולקת מערב ועד בוקר“
פון „לילי טבת הארוכין“, עס זאל קענען
ברענען די זעלבע צאל שעות⁶⁴ האט

גמרא⁵³ און אזוי פסקינט דער רמב"ם:
כל הכלים שעשה משה משיחתו
מקדשתו (מכאן ואילך עבודתו מחנכתו):
און היות אז די מנורה פון משה איז
נתקדש געווארן במשיחה, איז די
הדלקת המנורה ע"י משה, וואס איז
געווען לאחר המשיחה ובזמן חיוב
המצוה, א גדר פון חנוכה.⁵⁵

משא"כ לדעת רש"י, אז די מצוה פון
הדלקה איז נאר בין הערביים, און
אינדערפרי איז ניטא קיין גדר מצות
הדלקה כלל — קומט במילא אויס, אז
(כאטש דער קידוש איז געווען פריער
בשעת משיחתו, איז אבער) דער גאנ-
צער גדר החנוכה⁵⁶ האט זיך אנגעהויבן
פון דער הדלקת בין הערביים⁵⁷ דורך
אהרן.⁵⁸

(53) שבועות טו, רע"א. ושי"נ.

(54) כלי המקדש פ"א ה"ב.

(55) דהרי החינוך במשנה וגמ' מנחות שם ה"ע
„התחלת העשיי' כאלו מרגילים כלי זה לעבודה זו
כו'“ (פיה"מ מנחות פ"ד מ"ד), ולהעיר מצפצינ'
מהד"ת י, א (ועוד): ע"י מנחות דמ"ט דאף במשכן
שנמשחו בשמן המשחה בעי גם תנוך עבודה. וראה
ע"ד כהנל אוצר הספרא (להר"מ זעמבא) ס"א
ואילך.

(56) דאף שבכלי שרת נאמר כנ"ל „מכאן ואילך
עבודתו מחנכתו“, דכפשוטו הוא שע"י התחלת
העבודה, עבודתו מחנכתו לקדושה" (פרשי' שבועות
שם) — הרי גם בכליו של משה הי' מצוה וגדר
חנוכה (התחלת העבודה) מלבד משיחתו מקדשתו
— ראה צפצינ' מהד"ת שם. אוצר הספרא שם.
ולהעיר מצפצינ' שנסמנו לקמן הערה 69. וראה
מנחות ג, א דכל דיני חינוך למדין מהכתובים
בהמשכן. וראה הערה 58.

(57) ראה פרשי' מנחות שם ד"ה אי לאו, וכיון
דמנורה נתחנכה בערב'.

(58) אבל להעיר מפרשי' מנחות שם ד"ה כד"א
דחינוך המזבח הוא פ' וזה אשר תעשה בפרשת ואתה
תצוה (כט, לה) המדובר בו ימי המלואים. וראה
השגות הרמב"ן לשהמ"צ להרמב"ם שורש ג' ד"ה
אבל, דחינוך המזבח מצוה לדורות כמו שכ' בפ'
ואתה תצוה כ"י וזוה שנינו (מנחות מט) אין מחנכין
את המזבח כ"י. וראה בהמשך דבריו שם, ובמפרשי
שהמ"צ שם. וראה רמב"ן ר"פ שמיני. צ"פ מהד"ת שם.

(59) תצוה כז, כ.

(60) ומשמע שתמיד קאי ע"ז שדולק בכל לילה
לא על פעולת ההעלאה בכל ערב. וכן משמע
מפרשי' חגיגה שם. ראה רא"ם תצוה שם.

(61) מנחות פה, ב.

(62) ראה ע"ד ההלכה — זית רענן ליליש ריש
פרשתנו שאסור לכבות הנרות. וצ"ע בפרשי' ר"ם
תצוה, ואם יותר אין בכך כלום. ואולי י"ל כוונתו
(בדוחק): ואם יותר ובמילא ידלק גם בבוקר.

וידועה הפליאה במדרש תנחומא תצוה ג שהיו
מדליקין פעם א' בשנה (נסמן בתריש תצוה ס"ק צג).
ובפרשי' שבת כב, סעי' משמע שס"ל שהדלקה
עושה מצוה במנורה. וראה הדיעות בזה בתריש
מילואים לחלק כג.

(63) פרשי' ר"פ תצוה. וראה ג"כ בפ' אמור כד, ג.

(64) משא"כ ע"ד ההלכה — ראה מנחות פט,
סע"א. בפרשי' כתי' שם ד"ה ומ"ד מלמטה. בפרשי'
שם ד"ה ושיערו חכמים בסופו. וראה תודיה אין
עניות שם.

אלא ממזבח החיצון⁷¹ און א זר טאָר
דאָך ניט צוגיין צום מזבח — און אויף
דעם (דער נר מערבי) שטייט „בהעלותך
את הנרות“⁷².

אבער אין די צוויי תירוצים פאָדערט
זיך ביאור (בנוגע די הדלקה פון אהרן
דפרשתנו עכ"פ), ובפרט לדעת רש"י:

בנוגע דעם ערשטן תירוצ — ע"פ
הנ"ל קומט אויס אַז דורך דער הדלקה
פון משה איז שוין די מנורה נתחנך
געוואָרן אַלס כלי שרת⁷³, ובפרט אַז
דאָס איז געווען לאחר „וימשחם ויקדש
אותם“⁷⁴.

בנוגע דעם צווייטן תירוצ: רש"י⁷⁵
זאָגט „אש שנאמר בה תמיד הוא
שמדליקין בה את הנרות שנאמר בה
להעלות נר תמיד אף היא מעל המזבח
החיצון תוקד“ — וואָס לויט רש"י
באציט זיך דער „להעלות נר תמיד“ (ניט
דווקא אויפן נר מערבי, ווי לדעת
הרמב"ן⁷⁶, נאָר) אויף אַלע נרות⁷⁷ — איז
במילא ניט מוכרח (אפילו ע"ד ההלכה

הדלקת משה געקענט ברענען כלילה
נאָר שעות מועטות ביותר און עס האָט
געמוזט זיין הדלקת הנרות דורך אהרן.

י. ע"פ הנ"ל בפרש"י ווערט פאָר-
ענטפערט בפשטות נאָך אַ קשיא: די
גמרא זאָגט⁷⁸ „הדלקה לאו עבודה היא“,
און דעריבער פסקינט דער רמב"ם⁷⁹ אַז
„הדלקת הנרות כשירה בזרים“. פרעגט
מען די קשיא⁸⁰: עס שטייט דאָך
„בהעלותך את הנרות“ הדלקה דורך
אהרן⁸¹?

זיינען דאָ אויף דעם כמה תירוצים,
ומהם⁸²:

(א) די הדלקה הראשונה האָט
געדאַרפט זיין דורך אַ כהן וואָרום דורך
דעם ווערט די מנורה נתחנך אויף ווערן
אַ כלי שרת⁸³;

(ב) דער דין אַז הדלקה כשירה בור איז
בא אַלע נרות, אָבער די הדלקה פון נר
מערבי מוז זיין דורך אַ כהן, וואָרום „נר
מערבי שכבה אין מדליקין אותו וכי

(65) יומא כד, ב.

(66) הל' ביאת המקדש פ"ט ה"ז.

(67) תוס' ישנים יומא שם.

(68) ע"פ פשט"א אינה קושיא כי לא מצינו
בפשטות הכתובים שהדלקה כשרה בור, ובכ"מ
נאמר אהרן או אהרן ובניו (בתחלת וסוף פ' תצוה.
אמור שם). וגם ע"ד ההלכה לדעת הראב"ד (הל'
ביאת המקדש שם. וראה כס"מ שם) צריכה להיות
בכהן.

(69) ראה בהבא לקמן — צפע"נ הל' ברכות פ"א
הט"ז. הל' חנוכה פ"ג ה"ב. הל' מת"ע פ"ב ה"ח (לג,
סעיף ואלר. נעתק בצפע"נ עה"ת עה"פ. וש"נ לעוד
מקומות). מהד"ת ע' 118.

(70) כן מפורש בצפע"נ שם הל' ברכות, וכן מוכח
מסוף דבריו בהל' מת"ע שם: ואף דהא עבודתו
מחנכתו כו' נחנך למפרע. וכן מפורש בשו"ת
צפע"נ ווארשא סי' נב: בזה נעשית מנורה וצריך רק
כהן כו'. ובשו"ת שם סי' רנא. וראה כלי חמדה ריש
פרשתנו.

(71) רמב"ם הל' תמידין ומוספין שם ה"ג.
תמיד פ"ו מ"א.

(72) ראה צפע"נ מת"ע הנ"ל עוד, שכשכבה
המנורה כלילה או הוי זמן המצוה וצריך כהן דוקא.

(73) ובנוגע לדעת הצפע"נ י"ל שמדבר דוקא
לדורות שאז עבודתו מחנכתו שנעשו כלי שרת וגדר
מנורה. אבל לא בהדלקת אהרן את המנורה. אבל לא
משמע כן ממש"כ בשו"ת שם סניב וסרניא. וכן
ממש"כ במהד"ת י, א (ושרא מקומות הנ"ל). וצ"ע.
וי"ל שס"ל שרק אהרן התחיל להדליק ביום א, או
שהדלקתו של משה בח' למלואים ה"י לפני
ש"ימשח ויקדש אותם, והוי כמו הדלקה בו ימי
המלואים. וראה רמב"ן פקודי מ, ב. לעיל הערה 58.

(74) נשא ז, א.

(75) צו ו, ו.

(76) ר"פ תצוה.

(77) ראה בארוכה רא"ם תצוה שם. מנ"ח מצוה
צח בסופה.

חנוכה הנשיאים, און דער חלשה דעתו פון אהרן איז געווען פארבונדן מיטן זמן פון זייער חנוכה — האט דאך גע- דארפט שטיין, כנ"ל, „שאתה הדלקת והטבת“?

איז דער ביאור בזה (ע"פ פנימיות הענינים): דערמיט גופא ווערט ארויס- געבראכט נאך א פרט אין דעם טעם פארוואס „שלך גדולה משלהם“ ביי די נשיאים איז די חנוכה געווען אן איינ- מאליקע זאך אין משך פון די צוועלף טעג, דאקעגן ביי אהרן, איז שטענדיק — ווען נאר ער איז מדליק ומטיב את המנורה — פאראן אט די מעלה פון חנוכה המנורה.⁸³

די הסברה אין דעם: דער אלטער רבי"א איז מבאר דעם ענין פון חנוכה המזבח, און פונקט ווי מאיז מחנך א קינד, גיט מען אים אין יום החנוך א סך מתנות כו' — א תוספת התקרבות, וואס דאס גיט אים כח אין זיין שפעטערדיקן לימוד —

אזוי איז אויך געווען ביי חנוכה המזבח, און די קרבנות וואס מ'האט גע- בראכט ביי דער חנוכה האבן געהאט א העכערע מעלה ווי די קרבנות וואס מ'האט מקריב געווען אין משכן באופן תמידי, און דעריבער האבן זיי ממשיך געווען א העכערן אור אליק:

ו"ל בדא"פ אז דאס איז דער פנימיות'דיקער פירוש אין „שלך גדולה משלהם“ שאתה מדליק ומטיב את הנרות: ביי די נשיאים איז דער תוספת אור פון זייער חנוכה געווען נאר אין די צוועלף טעג, משא"כ ביי אהרן, ווערט

— (לפרש"י) אז ס'איז דא א חיוב אנו- צינדן דעם נר מערבי פון מזבח, און ו"ל אז רש"י האלט ווי דעת הראב"ד,⁸⁴ אז דאס וואס מ'דארף מדליק זיין פון דעם מזבח החיצון⁸⁵ איז דוקא בשעת עס ברענט ניט קיין נר⁸⁶ אין דער מנורה.⁸⁷

ע"פ הנ"ל אין דעת רש"י איז קושיא מעיקרא ליתא: „בהעלותך את הנרות“ קומט זאגן אז כאטש ס'איז געווען די הדלקה פון משה פריער איז אהרן'ס הדלקה פון יום ח' למלואים ביי דעם צוועלפטן טאג אן ענין פון חנוכה המנורה, במילא איז מובן פארוואס דאס איז געזאגט געווארן און עס איז שייך דווקא צו אהרן — שלך.⁸²

יא. פון יינה של תורה אין פירוש רש"י:

לכאורה איז נאך אלץ ניט גלאטטיק דער לשון רש"י „שאתה מדליק ומטיב“ — לשון הווה: וויבאלד אז „בהעלותך את הנרות“ שטייט נאך דער גאנצער

78) ה"ל תמידין ומוספין שם. אבל בראב"ד בפי' לתרי"ב פ' צו שם ב' איז בנר מערבי עצמו שאחר שמשלים להדליק שאר הנרות ממנו מטיבו כו' ומדליקו ממזבח העולה וכן ה' עושה בכל ערב וערב.

79) אבל ו"ל גם לאידך, שמכיון שלדעת רש"י תמיד' האמור במנורה קאי על כל הנרות מצד הדלקתן בכל לילה (ולא הביא גם ב' אמור כד, ב' ואילך דרשת התרי"ב שם ולא הספרי דריש פרשתנו), ו"ל שחיוב הדלקה ממזבח העולה הוא בכל הנרות. 80) אבל ראה פרש"י יומא מה, ב ד"ה אש מחתה. 81) ועוד להעיר: הדין שצריך להדליק ממזבח העולה הרי"ז רק בנר מערבי שכבה, וכ"ה לשון התרי"ב כהובא ברמב"ן ר"פ תצוה, והרי בזמן שמעון הצדיק ה' נס שלא כבה — ראה פרש"י שבת כב, ב. תוס' מנחות פו, ב. ועוד. ופשיטא דבזמן אהרן ה' הנס, אלא ש"ל דבנוגע למשכן כיון שפרקוהו בשעת המסעות ואח"כ הקימוהו הוצרכה להיות הדלקה מחדש. ואכ"מ.

82) ואולי גם הצפ"ח כוונתו כנ"ל.

83) להעיר מאוה"ח עה"פ כאן.

84) תו"א כט, סעי' ואילך. לקו"ת נשא כט, א. ברכה צח, סעי' ואילך.

דורך זיין הדלקה והטבה בכל זמן אויפ־געטאן חנוכה — תוספת אור השכינה (ע"ד ווי אהרן האט אויפגעטאן אין די צוועלף טעג).

און דערמיט איז אויך מובן פארוואס דער אויבערשטער האט געזאגט „חייך כו" — א שבועה, וואס ווייזט אויף א החלטה ותוקף מיוחד — א המשכה חדשה פון אלקות: מצד המשכת אלקות ע"פ סדר השתלשלות מוז זיין א חילוק צווישן התחלת וחינוך הדבר (וואס דעמאלט איז מאיר א העכערער אור) און דער המשכה וואס קומט דורך דער שפעטערדיקער עבודה תמידית:

דוקא מצד אן אור שלמעלה מהשתלשלות — וואס דאס קומט בדרך שבועה (חייך) — קען אויך אין דער שטענדיג קער הדלקה פון אהרן זיין א תוספת אור, תוספת אין גילוי השכינה, ווי ס'איז דא בשעת החינוך.

יב. דער ענין האט אויך א שייכות צום תוכן ועבודה רוחנית פון „בהעלותך את הנרות": ס'איז מבואר אין חסידות⁸⁶, אז די נרות זיינען נשמות ישראל, וכמש"נ „נר ה' נשמת אדם": כללות נש"י ווערן אנגערופן מנורה, און די נרות זיינען די נ' מדריגות אין עובדי ה' (אהבה משוך כמים, אהבה כרשפי אש כו"); און דאס איז עבודת אהרן — בהעלותך את הנרות, ער איז ממשיך „חיות ואלקות" אין נש"י, צו אויפהויבן זיי און מעורר זיין ביי זיי די אהבה צו אלקות.

און דעריבער „כשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה אז דעתו" — ווארום וויבאלד אז די חנוכת הנשיאים איז בלויז אן איינמאליקער ענין, וואס אין עבודת

ה' מיינט דאס, אז ס'איז א באשטימטע נתינת כח צו די וואס האלטן ביי א חידוש עבודה, א נייע דרגא אין עבודה, אבער ניט אן ענין תמידי און פאר אלע אידן — איז דערפאר „חלשה דעתו", מיינענדיק, אז אויך דער חינוך פון הדלקת הנרות איז נאך באופן פון א תוספת אור צו אזעלכע עובדי ה' וואס מקצו בא זיי אויפטאן אן אהבה בחידוש ותוקף לאלקות.

אבער די וואס זיינען ניט בדרגא זו ועאכו"כ די וואס זיינען ניט קיין „נר ה'" בגלוי, קען ביי זיי אהרן מיט זיין חינוך ניט אויפטאן, אז זיי זאלן ווערן עובדי ה', אז ביי זיי זאל לייכטן דער אור ה'.

האט דער אויבערשטער אויף דעם געזאגט „חייך שלך גדולה משלהם": דורך דער המשכת אלקות באופן פון „חייך" — פון למעלה מסדר השתלשלות, בחי' „החכמה" תחי', און נאך העכער פון עצמות אאים — איז געווארן „שליך גדולה משלהם — שאתה מדליק ומטיב", אז דער תוספת אור וכח פון אהרן'ס חינוך טוט אויף ביי נשמות ישראל די הדלקה והטבה שטענדיק און ביי יעדן אידן⁸⁷.

די הסברה אין דעם⁸⁸: די נתינת כח פון אהרן'ס הדלקת הנרות איז ניט נאך

86) להעיר מדיה זאת תורת הבית תרפ"ט פ"י, שזהו החילוק דמשה ואהרן. ולהעיר מלשון הלכות שם רפ"ב: להעלות אהבה עזה לה' ולהגדיל מדורת אש כו'. וראה לקו"ש חכ"א ע' 178 ואילך.

87) ראה בארוכה לקו"ת פרשתנו לב, א ואילך שלכן שליך גדולה משלהם, כי הוא ממשיך גם מבחי' חכמה להיות ההעלאה דנש"י, משאיכ הנשיאים.

88) וייל שזהו מכחו של משה ואהרן, ראה לקו"ת שם. אוה"ת תצוה ע' איתרנט. ועוד. וראה בהנסמך בהערה הבאה.

89) ראה המשך תרס"ז ע' קכה ואילך. קל ואילך. ולהעיר מאוה"ת פרשתנו ע' שג ואילך.

אויף דעם זאגט מען „חייך“, בשעת ער וועט דאס טאן מיט מסירת (חיי ה)נפש — וויסנדיק אז דאס איז אים נוגע אין לעבן, אז די הדלקה פון דעם צווייטנס „נר ה“ איז נוגע אין זיין „נר ה“ (ווארום דוקא דעמאלט ווערט עס א גאנצע אנגעצונדענע מנורה) —

וועט ער דעמאלט זיכער פועל זיין אויף אים, ווארום בפנימיות נפשו איז דא בא אים דער נר ה, מ'דארף עס נאר מגלה זיין;

און דורך דער הדלקה פון דעם נר ה' פון יעדן אידן, וואס דעמאלט ווערן אנגעצונדען אלע זיבן נרות פון כנסת ישראל, ברענגט מען אראפ'י אויך די מנורה הטהורה אין דעם בנין ביהמ"ק השלישי במהרה בימינו ממש.

(משיחת ש"פ בהעלותך תשכ"ה)

א הקדמה צו דער עבודה, ווי די חנוכה הנשיאים, נאר דאס גופא ווערט די עבודת הנשמות; ד.ה. דאס ווערט אן ענין פנימי אין דעם אידן, וואס קומט דוקא דורך דעם גילוי בחי' חכמה שבנפש.

ובמילא איז פארשטאנדיק אז עס ווערט אויפגעטאן ביי יעדן אידן, אויך בא די וואס זיינען ניט עובדי ה' בגלוי, היות אז בא יעדן אידן איז דא דער אור ה', וואס איז שורה בחכמה שבנפש⁹¹, און מצד דעם איז יעדער איד בפנימיות נפשו א „נר ה“ וואס ציט זיך לשרשו.

יג. פון דעם איז אויך די הוראה צו יעדן איינעם: בשעת מ'טרעפט א אידן וואס האט, לכאורה, לעת עתה קיין שייכות ניט צו עבודת ה', מ'זעט ניט ביי אים דעם „נר ה' גשמת אדם“, קען מען דאך טראכטן: ווי אזוי קען מען אויף אים פועל זיין, אז בא אים זאל לייכטן די נשמה, ער זאל אנהויבן לערנען תורה און מקיים זיין מצוות?

91) להעיר דכללות קיום המצות בזמן הגלות הוא מעין חינוך והרגל (ראה לעיל הערה 42 מפרשי' לך. פיה"מ מנחות פ"ד שם) לקיום המצות בימות המשיח — ראה ספרי עקב, יא, יז הובא בפרשי' שם יח. רמב"ן אחרי יח, כה.

בהעלותך ב

(„ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות גו'“⁶); דאקעגן דעם פסח מדבר האבן אלע אידן געדארפט ברענגן אין משכן, וואס דאס איז „מצרף“ אלע קרבנות פון אלע אידן, בלשון הש"ס: ס'איז „אתי בכנופיא“ („באסיפת חברים ברגל“⁸), און דערפאר ווערט עס אנגערופן א קרבן צבור.

ב. וי"ל אז פון דעם לערנט מען⁹ אפ אויך לאחר מ"ת ווי די צוויי חילוקים זיינען תלויים זה בזה:

דאס וואס קרבן פסח איז דוחה שבת, איז עס דערפאר וואס דאס איז א קרבן צבור, ווי די גמרא זאגט אין פסחים¹⁰: „פעם אחת חל י"ד להיות בשבת שכחו ולא ידעו אם פסח דוחה את השבת אם לא כו'“ (ווייל „הלכה זו נתעלמה“ פון די בני בתירא, די נשיאים¹¹), האט הלל געזאגט: „וכי פסח אחד יש לנו בשנה שדוחה את השבת והלא הרבה יותר ממאתים פסחים יש לנו בשנה שדוחין את השבת“ — וואס מיט פסחים מיינט

א. פון די חילוקים צווישן דעם קרבן פסח וואס מ'האט געבראכט אין מצרים און דעם ק"פ וואס מ'האט געבראכט א יאר נאכדעם אין מדבר (וועגן וועלכן עס ווערט דערציילט אין אונוזער פרשה¹ — „ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו. בארבעה עשר וגו'“):

(א) פסח מצרים האט מען געבראכט בימי השבוע (בחול²), ווייל „בחמשה בשבת יצאו ישראל ממצרים“³, איז דאך י"ד ניסן געווען מיט א טאג פריער — ברביעי בשבת; דעם פסח מדבר האט מען געבראכט בשבת — ווי עס שטייט אין סדר עולם⁴, אז ר"ח ניסן פון יענעם יאר איז געווען „ראשון למעשה בראשית“, קומט אויס, אז י"ד ניסן איז געווען שבת⁵.

(ב) ביי פסח מצרים איז דער עיקר הדגשה געווען דער יחיד: יעדער יחיד (בית) האט (א) אליין געטאן אלע עבודות הקרבן (ב) ביי זיך אין שטוב

(1) ט, א ואילך.

(2) ראה (שמירר פ"א סכ"ח וראה שם פ"ה ס"ח)) דמשה תיקן להם את יום השבת לנחת. וראה אבודרהם שחריית של שבת. תוש"שמות ב, יא ס"ק צג ושי"נ.

(3) שו"ע אדה"ז ר"ס תל. משבת פז, ב. טור שם (מסדר עולם — פ"ה *).

(4) פ"ז. תוי"כ ר"פ שמיני. שבת פז, ב. פרשיי עה"ת ר"פ שמיני. ועוד.

(5) כמפורש בסדר עולם שם (בסוף הפרק). וראה לקמן הערה 26.

(6) בא יב, ז. וראה פרשיי שם: זו קבלת הדם. ובמכילתא (ע"פ), פסחים (צו, א): ג' מזבחות היו כו' המשקוף ושתי המזוזות. וראה לעיל ע' 3 ואילך.

(7) יומא נא, א. פרשיי פסחים סו, סע"ב.

(8) פרשיי פסחים עו, סע"ב (לענין חגיגה). ובר"ח יומא שם: בכזא כל ישראל לחוג... דהא כל ישראל חייבין לעשות הפסח.

(9) לימוד ממש אינו שהרי רק במרה נצטוו על השבת. וי"ל שגם מציאות (דיון) ציבור נתחדש במ"ת, וכמו שאין צבור בב"נ (גם לאחר מ"ת — ראה צפע"נ עה"ת בראשית ע' מ. צו). וראה לקמן הערה 77. ואכ"מ.

(10) סו, א. ירושלמי שם. תוספתא שם פ"ד, יא.

(11) פרשיי פסחים שם ד"ה בני בתירא.

(*) אבל בסדר עולם לפנינו (וכ"ה בשבת פח, רע"א „דנתיא בסדר עולם“) דיי"ד ניסן יום חמישי ה'.